

УДК 378.147:81'243

Чепурних Г.К.

Інститут прикладної фізики Національної академії наук України

Медведовська Д.О., Турчина Т.В.

Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Сумського державного університету

ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛІ «ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ» ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У НЕМОВНОМУ ВУЗІ

Анотація. У статті розглядаються основні моделі «змішаного навчання» в системі викладання іноземних мов у вузі, де іноземна мова не являється спеціалізацією. Надаються різні трактування змішаного навчання. Визначаються завдання й переваги змішаного навчання в навчальному процесі ВНЗ. Зазначається актуальність проблеми використання технології змішаного навчання у сучасному українському вищому навчальному закладі. Наголошується, що змішане навчання є пріоритетною формою навчання у сучасних навчальних умовах.

Ключові слова: змішане навчання, електронне навчання, он-лайн навчання, елементи дистанційного навчання, сучасні методи навчання, дистанційні технології, методика викладання, іноземна мова, інформаційно-комунікаційні технології.

Chepurnykh G.K.

National Academy of Science of Ukraine

Medvedovska D.O., Turchyna T.V.

Education and Research Institute
for Business Technologies «UAB» Sumy State University

USING THE MODEL OF "BLENDED LEARNING" DURING TRAINING FOREIGN LANGUAGES IN A NON-LANGUAGE HIGHER EDUCATION INSTITUTION

Summary. The article discusses the main models of "blended learning" in the system of teaching foreign languages in high school, where a foreign language is not a specialization. Various interpretations of blended learning are provided. The objectives and benefits of blended learning in the educational process of the university are determined. The urgency of the problem of using blended learning technology in a modern Ukrainian university is noted. It is noted that blended learning is a priority form of learning in modern learning environments.

Keywords: blended learning, e-learning, online learning, elements of distance learning, modern teaching methods, distance learning technologies, teaching methods, foreign language, information and communication technologies.

Постановка проблеми. Сучасне освітнє середовище характеризується швидкими темпами розвитку та постійними змінами як у методах викладання матеріалу так і у його змісті. Соціально-економічні зміни, що відбуваються в суспільстві, вимагають нових методів підготовки фахівців. Такий темп життя вимагає нових компетенцій від студентів та викладачів. Вільне володіння іноземними мовами у час високих технологій та швидких змін стало важливою складовою успіху сучасної людини та необхідним компонентом її конкурентоспроможності. Однак, постійне скорочення навантаження та аудиторних годин з іноземної мови, працевлаштування студентів обумовлюють нові вимоги щодо новітніх методів навчання. Самостійна робота та дистанційна форма навчання виявляють, що традиційні форми навчання не вдовольняють сучасних викликів. Тому, гармонійне поєднання традиційних форм та змішаного навчання може бути корисним при плануванні освітнього процесу в сучасній вищій школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанню використання моделі змішаного навчання в системі освіти в Україні та закордоном присвячені статті таких науковців: О.М. Спіріна, Е.А. Кадирової, Ю.В. Триуса, І.П. Воротникової, Г.А. Чередніченко, Л.Р. Данькевича, В.М. Кухаренка, Є.Г. Пьяних, Є.В. Желнової, М.С. Нікітіної, Л.Ю. Шапрана, М.М. Мохової, О.О. Рафальської, Martin Oliver, Keith Triggvell, Bonk and Graham та ін.

Виділення не вирішених частин загальної проблеми. За останні роки багато дослідників намагалися проаналізувати та систематизувати зміст поняття «змішаного навчання». Однак, на нашу думку, ці спроби не повністю розкривають питання використання змішаного навчання під час вивчення іноземних мов.

Мета статті – розглянути існуючі моделі змішаного навчання та дати стислу характеристику особливостей використання даних моделей при навчанні іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Змішане навчання (blended learning) – це освітня концепція, під час використання якої, студент має можливість отримувати знання самостійно (онлайн), і аудиторно (з викладачем). Така форма навчання надає можливість управління часом, місцем, темпом і шляхом вивчення матеріалу. За своїм змістом blended learning – це поєднання традиційної аудиторної системи та сучасної он-лайн освіти. Технологія навчання за допомогою змішаного формату будується за схемою:

онлайн – під час цього етапу учні опрацьовують теоретичний матеріал самостійно, занотовують незрозумілі аспекти, які потребують більш досконалого або особистого пояснення педагога; засвоєння матеріалу відбувається у зручній для студента час та місці, які обирає він особисто;

офлайн – учні обговорюють пройдений самостійно матеріал в аудиторії, з'ясовують незрозумілі аспекти; викладач застосовує різні методи для можливості відтворення інформації аудиторією.

Слід зауважити, що поняття «змішане навчання» або blended learning не є абсолютно новим в світовій педагогіці, хоча багато хто вважає його саме таким.

Вже в 20-30х роках 19 ст. в американських школах використовували електронну форму спілкування для викладачів і учнів. В 70-х роках минулого століття така форма співпраці учасників освітнього процесу почала використовуватися в більшості відкритих світових університетах. Практика поєднання (змішування) різних підходів і стратегій навчання не нова. Курси дистанційного навчання вже давно об'єднані змішаним навчанням за допомогою змісту самостійного доступу (друк, відео, телебачення, радіо) і особиста підтримка. "Традиційні" курси завжди поєднували різноманітні способи надання інформації, такі як лекції, семінари, практичні, семінари та робота в групах, щоб дати учням широкий спектр можливостей для навчання. І, звичайно, "хороші вчителі завжди будуть використовувати більше одного методу або підходу в своєму викладанні, і хороші учні завжди будуть поєднувати різні стратегії в своєму навчанні".

На початку 2000-х в зарубіжній літературі науковці виділяли такі визначення:

1) Змішане навчання поєднує в собі живе навчання і веб-технології (наприклад, віртуальний клас, самонавчання, спільне навчання, потокове відео, аудіо та текст) для досягнення цілей освіти;

2) Змішане навчання поєднує в собі різні педагогічні підходи (наприклад, конструктивізм, біхевіоризм, когнітивізм) для отримання оптимальних результатів;

3) Комбіноване навчання поєднує в собі технічні засоби навчання та навчання на робочому місці під керівництвом вчителя;

4) Змішане навчання поєднує навчальний процес з реалістичними професійними завданнями для створення гармонійного ефекту навчання.

Аналізуючи літературу з даного питання, можна зробити висновок, що існує декілька варіантів визначення терміну «змішане навчання»: blended learning, його називають також гібридним (hybridlearning), комбінованим (mixed-modelearning) або інтегрованим (web-enhanced learning).

Є.С. Полат дає таке визначення терміну «дистанційне навчання»: взаємодія вчителя та учнів між собою на відстані, що висвітлює всі притаманні навчальному процесу компоненти (мета, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання) специфічними засобами Інтернет-технологій.

Б.І. Шуневич вважає змішане навчання комбінованим. На думку науковця, комбіноване навчання – це традиційне навчання, яке використовує в позааудиторній роботі діалогове навчання [1].

На думку Ю.І. Капустіна [3], концептуальними компонентами моделі змішаного навчання є два аспекти: змістовний (спроєктований зміст навчання має поєднувати з одного боку сучасні наукові знання та суспільні потреби з дисципліни, що вивчається, з іншого, особистісно-значущі завдання, що сприяють розвитку студента як фахівця); інструментальний (процедура реалізації процесу змішаного навчання має ґрунтуватися на застосуванні технологій дистанційного навчання, включення оцінювально-результуючих блоків, що описують критерії та показники якості підготовки студентів).

Дослідник М.С. Никітіна наводить наступне трактування терміну «змішаного навчання»: це «система викладання, яка поєднує очне, дистанційне і самонавчання, що включає взаємодію між суб'єктами навчання та інтерактивними джерелами інформації, яка відображає всі притаманні навчальному процесу компоненти (цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання), функціонуючі в постійній взаємодії один з одним, створюючи єдине ціле» [4].

Ч. Дзюбан, Дж. Гартмен і П. Москал вважають, що змішане навчання варто розглядати як певний підхід, що ефективно поєднує активну роботу в аудиторії з технічними можливостями всесвітньої мережі Інтернет [6].

Кріс Рід і Харві Сінх описують змішане навчання як навчальну програму, в якій використовується більше одного засобу подачі матеріалу з метою оптимізувати результати навчання і витрати на реалізацію програми [7].

Сабіна Моебз та Стефан Вейбелз так трактують термін змішане навчання – це поєднання дистанційного і традиційного спілкування в інтегрованій навчальній діяльності [7].

За науковцем Бетті Коллінс, змішане навчання – це «гібрид традиційного очного та онлайн навчання, за якого навчання відбувається як у аудиторії, так і за її межами, причому онлайн – складова стає природним розширенням традиційного аудиторного навчання» [8].

З наведеного вище можна зробити висновок, що трактування терміну «змішане навчання» дуже різнилися, поки у 2006 році не вийшла праця «Посібник із змішаного навчання», у якому було зроблено загальний висновок, що *blended learning* має на увазі змішування очного навчання і навчання за допомогою комп'ютера [5].

У 2007 році фахівці Sloan Consortium уточнили це визначення. На їхню думку навчальний процес залежно від взаємодії його учасників і доставки навчального контенту можна поділити на:

- традиційне навчання (0%);
- навчання підсилене дистанційними технологіями (до 30%);
- змішане навчання (*blended learning*) – з використанням до 80% технологій дистанційного навчання;
- чисте дистанційне навчання (*online learning*) [2].

Професійні компетенції, критичне мислення і інформаційні навички є абсолютно необхідними для фахівців ХХІ століття. Такі компетенції можуть і повинні бути розроблені за допомогою інтеграції у навчання студентів. Молоді люди є чутливими і чуйними до нових технологій і їх слід використовувати, щоб мотивувати їх до використання нових форм навчання. Щоб успішно використовувати технології, потрібно знати що особливо приваблює молодь до технологій і використовувати ці конкретні характеристики. Мотивація студентів може бути досягнута професіоналізмом і креативністю.

Вже було заявлено, що те, що зараз потребує змішане навчання – це дослідження, які вивчають які найкращі моделі розвитку, адаптовані до різних освітніх потреб, дадуть найкращий результат. Змішане навчання забезпечується ефективним поєднанням різних способів подачі, моделей навчання та стилів навчання, які здійс-

нюються в інтерактивно-осмисленому навчальному середовищі. Переваги змішаного навчання: це перехід від пасивного навчання до активного навчання. Фокус класу переходить від презентаційного формату до активного навчання. Це передбачає введення учнів у ситуації, які змушують їх читати, говорити, слухати і думати. Модель змішаного навчання підкреслює об'єднання онлайн-ових та особистих компонентів класу. Крім того, змішана система подачі матеріалу дозволяє студентам вивчати та отримувати доступ до матеріалів у різних режимах, що є важливою особливістю, оскільки студенти часто мають різні стилі навчання. Змішаний підхід до навчання – це ефективна стратегія з низьким рівнем ризику, спрямована на вирішення проблеми трансформаційних змін, які технологічні розробки вносять у вищу освіту [13].

Розроблені різні моделі гібридного навчання. Вибір моделі змішаного навчання, яка є правильною для вашого класу, залежить від потреб ваших студентів. У вас можуть бути студенти, які потребують більшої уваги, а інші випереджають навчальний план. Тут ми наведемо приклад декількох змішаних моделей навчання і поділимося деякими ідеями про те, як можна застосувати ці моделі в дії.

Face-to-face Driver Model – ця змішана модель навчання орієнтована на студентів, які демонструють навички або нижче, або вище рівня, що дозволяє їм отримувати додаткове навчання через комп'ютерну програму.

Кожен студент може працювати на власній швидкості, у кожному конкретному випадку вчителі призначають роботу на цифровій платформі та контролюють прогрес. Залежно від сценарію, це робиться для заповнення прогалін знань, посилення уроків або створення нових викликів.

The Rotation Model – у цій моделі вчителі створюють різні навчальні станції, лабораторії, перевернуті класи. Використовуючи засоби цифрового навчання на ротаційних станціях, викладачі можуть зосередити час на конкретних потребах студентів. По суті, ви створюєте графік для студентів для роботи на різних станціях, переходячи між навчанням особисто та онлайн-завданням. Це дає їм час і фокус, які вони потребують на певних предметах, дозволяючи різним учням різноманітні шляхи до оволодіння матеріалом.

Flex model – студенти витрачають більшу частину свого часу на індивідуальне навчання через онлайн-ресурси та адаптивне програмне забезпечення замість традиційних уроків. Водночас, можливі зустрічі у форматі роботи в невеликих групах чи індивідуальних консультацій.

The self-blend model – як додаток до основного курсу, студенти реєструються та вивчають додаткові онлайн-курси; опановувати матеріали цих програм можна як в аудиторії, так і поза її межами. Як правило, до цієї моделі тяжіють обдаровані студенти. Вони часто роблять це для самовдосконалення або якщо вони зацікавлені в темі, яка виходить за межі навчального плану.

Online driver model – модель повністю зосереджена на навчанні через Інтернет і, як правило, резонує з незалежними учнями.

Зазвичай особисті реєстрації не потрібні, оскільки студенти працюють з віддалених місць,

наприклад, у своїх будинках і отримують інструкції та завдання через онлайн-платформи. Педагоги виступають в ролі фасилітаторів і дають учням можливість реєстрації та участі в обміні повідомленнями в Інтернеті, якщо вони потребують додаткової допомоги. Ця модель добре працює для студентів з хронічними захворюваннями, студентів, які потребують гнучкості для інші потреби.

Висновки і пропозиції. Перспективи викладання стрімко змінюється, технологічний підйом 21-го століття і широка інтеграція цих технологій у наше суспільство в поєднанні з доступом до Інтернету, цілком змінили навчання всього за кілька років. Швидко мінливі перспективи повинні бути маркером, щоб показати, що методи викладання повинні розвиватися, щоб не відставати від часу і включати інтегровані технології в моделі навчання, ці технології не збираються йти, вони будуть продовжувати інтегруватися в наше суспільство і настав час прийняти їх за переваги, які вони приносять. Змішане навчання є природним розвитком для зростаючої доступності електронного навчання, онлайн-ресурсів і постійної потреби в людському компоненті в навчальному досвіді. Змішаний підхід до навчання гарантує, що студент займається і керує своїм індивідуальним досвідом навчання. Цей підхід також допомагає задовольнити індивідуальні потреби учнів, більшість студентів мають унікальні стилі навчання, а змішаний підхід, швидше за все, задовольнить ці потреби. У всіх дослідженнях спостерігається, що «змішане навчання» сприймається як корисне, приємне, сприятливе, гнучке та мотиваційним для студентів [11]. Однак цих факторів недостатньо для створення атмосфери для успішного навчання. У міру поширення технологічних інновацій з'являються нові типи навчання і освіта буде змішуватися з різними технологіями, але ключовим

питанням, на яке потрібно відповісти, буде залишатися таким же «Як ми повинні організувати такі навчальні середовища, щоб ефективно підтримувати навчання?» Ми повинні навчитися інтегрувати конструктивістські та спільні моделі у змішане навчальне середовище і прагнути виховувати більш творчих і допитливих студентів, які читають, пишуть і творять для світу [10]. У своєму огляді досліджень по змішаному навчанню, Блу, Гудіер та Еліс стверджують, що дослідження до цих пір були зосереджені на різних аспектах змішаного навчання, особливо технології, і вони виступають за більш цілісний підхід, який спрямований на розуміння складності змішаних параметрів і процесів як частини цілої системи. Автори погоджуються з цією думкою і пропонують додаткові шляхи для майбутніх досліджень змішаного навчання: більше розуміння факторів та підходів, які можуть поліпшити зв'язки між віртуальними та фізичними елементами змішаних курсів у університетах, порівняльні дослідження сильних і слабких сторін різних ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій), особливо нових технологій, інтегрованих з середовищем «обличчям до обличчя», для вивчення характеристик оптимальних поєднань для навчання; педагогічні рамки для підтримки змішаного навчання для вчителів та студентів та більше вивчення успішних моделей професійного розвитку, а також підтримки викладачів, які приймають цей новий спосіб. Хоча технології та онлайн-перспективи навчання прокладають нові шляхи для студентів, щоб зайнятися і взяти під контроль свою освітню подорож, викладачі все ще тримають ключ до успіху. Перш ніж впроваджувати модель змішаного навчання, важливо чітко визначити цілі класу, завдання та результати, щоб цілі студентів були узгоджені з загальними цілями навчання.

Список літератури:

1. Шуневич Б.І. Тенденція розвитку складових частин організації дистанційного навчання. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Львів : Видавництво ЛНУ. 2009. № 653. С. 231–239.
2. Рашевська Н.В. Змішане навчання як психолого-педагогічна проблема. *Вісник Черкаського університету*. Серія «Педагогічні науки». Черкаси : ЧНУ, 2010. Вип. 191. С. 89–96.
3. Капустин Ю.И. Педагогические и организационные условия эффективного сочетания очного обучения и применения технологий дистанционного образования : автореф. дис. на соискание науч. степени доктора пед. наук : спец. 13.00.02. «Содержание и методика преподавания». Москва, 2007. С. 45.
4. Никитина М.С. Теоретико-методологические аспекты исследования проблемы смешанного обучения. *В мире научных открытий*. 2012. № 1. С. 167–176.
5. Пьяных Е.Г., Немчианова Ю.П. Смешанное обучение как эффективная форма работы с магистрами в области естественно-научного образования. *Вестник ТГПУ*. 2012. № 7. С. 257–260.
6. Dziuban C.D., Joel L. Hartman, Patsy D. Moskal. Blended Learning. *Center for Applied Research. Research Bulletin*. 2004. № 7. URL: <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ERB0407.pdf>
7. Moebs S., Weibelzahl S. Towards a good mix in blended learning for small and medium sized enterprises – Outline of a Delphi Study. *Proceedings of the Workshop on Blended Learning and SMEs held in conjunction with the 1st European Conference on Technology Enhancing Learning*. Crete, Greece. 2006. P. 1–6.
8. Collis B., Jef Moonen. Flexible learning in a digital world: experiences and expectations. London : Kogan Page Limited, 2001. P. 231.
9. Singh H. Building effective Blended Learning programs. *Educational Technology Magazine. Educational Technology Publications*. 2003. № 43(6). P. 51–54.
10. Staker H. The rise of K-12 Blended Learning. Technical Report Innosight Institute. 2011.
11. Bayram, Guzer, Hamit. A proposal for a blended learning methodology and how to apply it with university students. *Procedia-Social and Behavioral Science*. 2014. № 116. P. 4596–4603.
12. Blended learning. Retrieved July 31, 2012. URL: http://edutechwiki.unige.ch/en/blended_learning